Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (szósta izba)

z dnia 6 lutego 2025 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Ochrona interesów finansowych Unii Europejskiej – Rozporządzenie (WE, Euratom) nr 2988/95 – Nieprawidłowości – Artykuł 3 – Termin przedawnienia – Długość i moment rozpoczęcia biegu tego terminu – Uregulowania krajowe przewidujące pięcioletni termin przedawnienia liczony od stwierdzenia nieprawidłowości

W sprawie C-42/24

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Symvoulio tis Epikrateias (radę stanu, Grecja) postanowieniem z dnia 29 grudnia 2023 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 22 stycznia 2024 r., w postępowaniu

Emporiki Serron AE – Emporias kai Diathesis Agrotikon Proionton

przeciwko

Ypourgos Anaptyxis kai Ependyseon,

Ypourgos Agrotikis Anaptixis kai Trofimon,

TRYBUNAŁ (szósta izba),

w składzie: A. Kumin, prezes izby, I. Ziemele i S. Gervasoni (sprawozdawca), sędziowie,

rzecznik generalny: M. Campos Sánchez-Bordona,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu Ypourgos Anaptyxis kai Ependyseon i Ypourgos Agrotikis Anaptyxis kai Trofimon – E. Leftheriotou i A. Vasilopoulou, w charakterze pełnomocników,

– w imieniu rządu greckiego – E. Leftheriotou i A. Vasilopoulou, w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: grecki.

– w imieniu Komisji Europejskiej – T. Adamopoulos, M. Konstantinidis i C. Valero, w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 3 rozporządzenia Rady (WE, Euratom) nr 2988/95 z dnia 18 grudnia 1995 r. w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich (Dz.U. 1995, L 312, s. 1), a także zasady pewności prawa.

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy spółką Emporiki Serron AE – Emporias kai Diathesis Agrotikon Proionton (zwaną dalej „spółką Emporiki Serron”) a Ypourgos Anaptyxis kai Ependyseon (ministrem rozwoju i inwestycji, Grecja) i Ypourgos Agrotikis Anaptyxis kai Trofimon (ministrem rozwoju obszarów wiejskich i środków spożywczych) w przedmiocie odzyskania pomocy finansowej otrzymanej przez tę spółkę na zakup i odziarnianie nieodziarnionej bawełny.

Ramy prawne

Prawo Unii

3 Motyw trzeci rozporządzenia nr 2988/95 stanowi:

„[…] należy przeciwstawiać się działaniom przynoszącym szkodę interesom finansowym [Unii Europejskiej]”.

4 Zgodnie z art. 1 tego rozporządzenia:

„1. W celu ochrony interesów finansowych [Unii] niniejszym przyjmuje się ogólne zasady dotyczące jednolitych kontroli oraz środków administracyjnych i kar dotyczących nieprawidłowości w odniesieniu do prawa [Unii].

2. Nieprawidłowość oznacza jakiekolwiek naruszenie przepisów prawa [Unii] wynikające z działania lub zaniedbania ze strony podmiotu gospodarczego, które spowodowało lub mogło spowodować szkodę w ogólnym budżecie [Unii] lub w budżetach, które są zarządzane przez [Unię], albo poprzez zmniejszenie lub utratę przychodów, które pochodzą ze środków własnych pobieranych bezpośrednio w imieniu [Unii], albo też w związku z nieuzasadnionym wydatkiem”.

5 Artykuł 3 wspomnianego rozporządzenia brzmi następująco:

„1. Okres przedawnienia wynosi cztery lata od czasu dopuszczenia się nieprawidłowości określonej w art. 1 ust. 1. Zasady sektorowe mogą jednak wprowadzić okres krótszy, który nie może wynosić mniej niż trzy lata.

W przypadku nieprawidłowości ciągłych lub powtarzających się okres przedawnienia biegnie od dnia, w którym nieprawidłowość ustała. W przypadku programów wieloletnich okres przedawnienia w każdym przypadku biegnie do momentu ostatecznego zakończenia programu.

Przerwanie okresu przedawnienia jest spowodowane przez każdy akt właściwego organu władzy, o którym zawiadamia się daną osobę, a który odnosi się do śledztwa lub postępowania w sprawie nieprawidłowości. Po każdym przerwaniu okres przedawnienia biegnie na nowo.

Upływ terminu przedawnienia następuje najpóźniej w dniu, w którym mija okres odpowiadający podwójnemu terminowi okresu przedawnienia, jeśli do tego czasu właściwy organ władzy nie wymierzył kary; nie dotyczy to przypadków, w których postępowanie administracyjne zostało zawieszone zgodnie z art. 6 ust. 1.

2. Okres wykonania decyzji nakładającej karę administracyjną wynosi trzy lata. Okres ten biegnie od dnia uprawomocnienia się decyzji.

Przypadki przerwania i zawieszenia okresu przedawnienia zostaną uregulowane we właściwych przepisach prawa krajowego.

3. Państwa członkowskie zachowują możliwość stosowania dłuższego okresu niż okres przewidziany odpowiednio w ust. 1 i 2”.

Prawo greckie

6 Artykuł 102 Nómos 2362/1995 peri Dimosiou Logistikou, eleghou ton dapanon tou kratous kai alles diatakseis (ustawy nr 2362/1995 w sprawie finansów państwa, kontroli wydatków państwa i innych przepisów (FEK A’ 247/27.11.1995), zatytułowany „Odzyskiwanie kwot nienależnie wypłaconych”, stanowi:

„Finansowanie, pomoc lub subwencje dla osób fizycznych lub prawnych lub organów wypłacane w ramach polityk [Unii] z funduszy krajowych lub funduszy Unii […] są odzyskiwane przez państwo, jeżeli odpowiednie właściwe organy ustalą, że zostały one wypłacone nienależnie lub niezgodnie z prawem.

Kwoty wypłacone do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy również podlegają tym przepisom.

Kwoty odzyskane z tego tytułu uznaje się za dochody budżetu państwa i odzyskuje się zgodnie z przepisami kodeksu odzyskiwania dochodów publicznych, w brzmieniu obowiązującym.

W tym przypadku zastosowanie mają również obowiązujące przepisy dotyczące przyjmowania środków administracyjnych, przymusowych i sądowych w celu odzyskiwania dochodów państwa”.

7 Artykuł 103 tej ustawy, zatytułowany „Przedawnienie wierzytelności publicznoprawnych”, przewiduje:

„Odzyskanie kwot, o których mowa w poprzednim artykule, przedawnia się z upływem pięciu lat od dnia, w którym stwierdzono nienależne lub niezgodne z prawem pobranie, chyba że prawo [Unii] stanowi inaczej.

Odzyskiwane kwoty przedawniają się z upływem dwudziestu lat, chyba że prawo [Unii] stanowi inaczej.

Przepisy dotyczące zawieszenia, przerwania i skutków biegu terminu przedawnienia przewidziane w niniejszej ustawie, które mają zastosowanie do wierzytelności państwa, stosuje się odpowiednio do wierzytelności, o których mowa w niniejszym artykule, chyba że prawo [Unii] stanowi inaczej".

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

8 W 2001 r. spółka Emporiki Serron skorzystała z pomocy finansowej z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOGR) za okres 2000–2001 na zakup i odziarnianie nasion bawełny. Zaprzestała ona działalności i została postawiona w stan likwidacji w czerwcu 2001 r.

9 Kontrolę w siedzibie spółki Emporiki Serron przeprowadzono w dniach 4 i 5 lipca 2006 r. oraz od dnia 31 października do dnia 2 listopada 2006 r. Kontrola ta wykazała, że spółka ta zupełnie nie zarejestrowała sprzedaży 3618 bel odziarnionej bawełny, co odpowiada ponad 750 000 kg odziarnionej bawełny.

10 W dniu 14 lipca 2009 r. minister rozwoju obszarów wiejskich i środków spożywczych wydał decyzję o odzyskaniu pomocy wypłaconej spółce Emporiki Serron w wysokości 322 568,90 EUR, wraz z odsetkami, odpowiadającej wyżej wspomnianym 3618 belom odziarnionej bawełny.

11 Trimeles Dioikitiko Protodikeio Athinon (sąd administracyjny w składzie trzech sędziów w Atenach, Grecja), do którego spółka wniosła skargę na tę decyzję, stwierdził jej nieważność względu na nieposzanowanie czteroletniego terminu przedawnienia przewidzianego w art. 3 ust. 1 akapit pierwszy rozporządzenia nr 2988/95. Sąd ów uznał bowiem, że art. 103 ustawy nr 2362/1995, w zakresie, w jakim za początek biegu terminu przedawnienia przyjęto dzień, w którym nieprawidłowość została stwierdzona, nie zaś, jak przewiduje art. 3 rozporządzenia nr 2988/95, dzień, w którym się jej dopuszczono, jest sprzeczny z tym ostatnim przepisem. Sąd wykluczył zatem zastosowanie art. 103 ustawy nr 2362/1995.

12 Trimeles Dioikitiko Efeteio Athinon (apelacyjny sąd administracyjny w składzie trzech sędziów w Atenach, Grecja), do którego państwo greckie wniosło apelację, uchylił wyrok wydany w pierwszej instancji. Sąd ten uznał bowiem, że art. 3 ust. 3 rozporządzenia nr 2988/95 pozwala na przyjęcie przepisu takiego jak art. 103 ustawy nr 2362/1995. Uznał on, że na podstawie tego ostatniego artykułu termin przedawnienia rozpoczął bieg w dniu 29 listopada 2006 r., czyli w dniu, w którym kontroler ministerstwa rozwoju obszarów wiejskich i środków spożywczych sporządził sprawozdanie. Na tej podstawie sąd ten stwierdził, że w dniu wydania decyzji o odzyskaniu pomocy, czyli w dniu 14 lipca 2009 r., nie upłynął pięcioletni termin przedawnienia mający zastosowanie na mocy prawa krajowego. W związku z tym uznał on, że pomoc finansowa została wypłacona nienależnie.

13 Spółka Emporiki Serron wniosła do Symvoulio Tis Epikrateias (rady stanu, Grecja), będącej sądem odsyłającym, skargę kasacyjną od wyroku wydanego przez Dioikitiko Efeteio (apelacyjny sąd administracyjny), podnosząc, że Elegktiko Synedrio (trybunał obrachunkowy, Grecja) przyjął w sprawie, w której kwestionowana została zgodność z prawem korekty finansowej, rozwiązanie sprzeczne z rozwiązaniem przyjętym w tym wyroku.

14 Sąd odsyłający wskazuje, że następnie Elegktiko Synedrio (trybunał obrachunkowy) orzekł w pełnym składzie, iż art. 103 ustawy nr 2362/1995 jest zgodny z art. 3 rozporządzenia nr 2988/95, a także z zasadami proporcjonalności i pewności prawa, w zakresie, w jakim łączny czas między datą dopuszczenia się nieprawidłowości a zakończeniem związanego z nią

postępowania administracyjnego w sprawie odzyskania należności jest rozsądny i nie wykracza poza nieprzekraczalny termin przedawnienia przewidziany w art. 3 ust. 1 akapit czwarty tego rozporządzenia.

15 Sąd odsyłający wyjaśnia, że nieprawidłowość będąca przedmiotem zawisłego przed nim sporu miała miejsce najpóźniej w dniu 20 lub 30 czerwca 2001 r., tak że w chwili pierwszej kontroli, przeprowadzonej w lipcu 2006 r., czteroletni termin przedawnienia przewidziany w art. 3 ust. 1 rozporządzenia nr 2988/95, o ile miał zastosowanie, już upłynął.

16 W tych okolicznościach Symvoulio Tis Epikrateias (rada stanu) postanowiła zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy jest zgodny z przepisami art. 3 rozporządzenia nr 2988/95 oraz z ogólną zasadą pewności prawa przepis prawa krajowego taki jak art. 103 ustawy nr 2362/95, który nie tylko przewiduje pięcioletni termin przedawnienia na odzyskanie [pomocy] wypłaconej nienależnie podmiotom gospodarczym wskutek ich działania lub zaniechania, które mają lub mogą mieć skutek w postaci wyrządzenia szkody w budżecie ogólnym [Unii] lub w budżetach przez [nią] zarządzanych, ale w którym przyjęto również, że początkowym dniem tego terminu jest moment stwierdzenia, iż pomoc została wypłacona nienależnie lub niezgodnie z prawem, a nie moment dopuszczenia się nieprawidłowości?

2) W sytuacji gdy uregulowanie krajowe przewiduje, zgodnie z art. 3 ust. 3 rozporządzenia nr 2988/95, dłuższy termin przedawnienia niż czteroletni termin przedawnienia przewidziany w art. 3 ust. 1 tego rozporządzenia: czy przepisy art. 3 ust. 1 akapit czwarty należy interpretować w ten sposób, że ustanawiają one maksymalny termin przedawnienia wynoszący osiem lat na żądanie zwrotu pomocy wypłaconej nienależnie lub niezgodnie z prawem od momentu dopuszczenia się nieprawidłowości, czy też w ten sposób, że ustanawiają one maksymalny termin przedawnienia dwukrotnie dłuższy od najdłuższego terminu przewidzianego w uregulowaniu krajowym?

3) W przypadku udzielenia na pytanie pierwsze odpowiedzi twierdzącej i udzielenia na pytanie drugie odpowiedzi, że przepisy art. 3 ust. 1 akapit ostatni rozporządzenia nr 2988/95 należy interpretować w ten sposób, że ustanawiają one maksymalny termin przedawnienia, który jest dwukrotnie dłuższy od najdłuższego terminu przedawnienia przewidzianego w uregulowaniu krajowym, pojawia się ponadto następujące pytanie: czy przy założeniu, że uregulowanie krajowe przewiduje dłuższy termin przedawnienia niż termin przedawnienia przewidziany w art. 3 ust. 1 rozporządzenia nr 2988/95 i jednocześnie przyjmuje jako początkowy moment do obliczenia tego terminu moment stwierdzenia nieprawidłowości, maksymalny termin przedawnienia zaczyna biec od dopuszczenia się czy też od stwierdzenia nieprawidłowości?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

17 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 3 ust. 1 i 3 rozporządzenia nr 2988/95 w związku z zasadą pewności prawa należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie uregulowaniom krajowym ustalającym pięcioletni termin przedawnienia biegnący od dnia, w którym organy krajowe stwierdziły nieprawidłowość w odniesieniu do przepisów tego rozporządzenia.

18 Na wstępie należy przypomnieć, że jak wynika z orzecznictwa Trybunału, termin przedawnienia przewidziany w art. 3 ust. 1 rozporządzenia nr 2988/95 ma zastosowanie zarówno do nieprawidłowości prowadzących do nałożenia kary administracyjnej w rozumieniu art. 5 tego rozporządzenia, jak i do nieprawidłowości takich jak będące przedmiotem postępowania głównego, pociągających za sobą zgodnie z art. 4 tego rozporządzenia środek administracyjny zmierzający do cofnięcia bezprawnie uzyskanej korzyści (wyrok z dnia 2 marca 2017 r., Glencore Céréales, C-584/15, EU:C:2017:160, pkt 26 i przytoczone tam orzecznictwo).

19 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału w celu ustalenia zakresu przepisów prawa Unii, w niniejszym przypadku art. 3 ust. 1 i 3 rozporządzenia nr 2988/95 w związku z zasadą pewności prawa, należy uwzględnić jednocześnie ich sformułowanie, ich kontekst oraz ich cele (wyrok z dnia 6 października 2015 r., Firma Ernst Kollmer Fleischimport und -export, C-59/14, EU:C:2015:660, pkt 22 i przytoczone tam orzecznictwo).

20 Co się tyczy sformułowań użytych w tym art. 3, należy zauważyć, że artykuł ten w ust. 1 akapity pierwszy i drugi przewiduje czteroletni termin przedawnienia liczony od czasu dopuszczenia się nieprawidłowości lub, w przypadku nieprawidłowości ciągłej lub powtarzającej się, od dnia, w którym nieprawidłowość ta ustała, uściślając, że zasady sektorowe mogą przewidywać krótszy termin przedawnienia, który nie może wynosić mniej niż trzy lata.

21 Ponadto należy przypomnieć, że art. 1 ust. 2 tego rozporządzenia nr 2988/95 definiuje pojęcie „nieprawidłowości” jako oznaczające jakiekolwiek naruszenie przepisu prawa Unii wynikające z działania lub zaniechania podmiotu gospodarczego, które spowodowało lub mogło spowodować szkodę w budżecie ogólnym Unii lub w budżetach przez nią zarządzanych.

22 Artykuł 3 ust. 3 rozporządzenia nr 2988/95 stanowi z kolei, że „[p]aństwa członkowskie zachowują możliwość stosowania dłuższego okresu niż okres przewidziany odpowiednio w ust. 1 i 2” tego art. 3. Z orzecznictwa Trybunału wynika, że taki okres może wynikać z zastosowania przepisów krajowych obowiązujących już przed wspomnianym rozporządzeniem lub nowych przepisów krajowych, późniejszych w stosunku do tego rozporządzenia (wyrok z dnia 2 marca 2017 r., Glencore Céréales, C-584/15, EU:C:2017:160, pkt 65 i przytoczone tam orzecznictwo).

23 Na mocy tego art. 3 ust. 3 państwa członkowskie mają szerokie uprawnienia dyskrecjonalne w odniesieniu do czasu trwania dłuższych terminów przedawnienia, które zamierzają stosować, z zastrzeżeniem poszanowania ogólnych zasad prawa Unii, do których należy zasada proporcjonalności (wyrok z dnia 2 marca 2017 r., Glencore Céréales, C-584/15, EU:C:2017:160, pkt 64, 72 i przytoczone tam orzecznictwo).

24 Poszanowanie tej zasady wymaga w praktyce, aby stosowanie dłuższego krajowego okresu przedawnienia, na podstawie art. 3 ust. 3 rozporządzenia nr 2988/95, nie wykraczało w sposób oczywisty poza to, co jest konieczne do osiągnięcia celu ochrony interesów finansowych Unii (wyrok z dnia 2 marca 2017 r., Glencore Céréales, C-584/15, EU:C:2017:160, pkt 74 i przytoczone tam orzecznictwo).

25 Tak więc Trybunał przyznał już, ze względów, które można przenieść na grunt niniejszej sprawy, że pięcioletni termin przedawnienia, podobnie jak termin rozpatrywany w postępowaniu głównym, w sposób oczywisty nie wykracza poza to, co jest konieczne w celu umożliwienia organom krajowym prowadzenia postępowania w sprawie nieprawidłowości powodujących szkody w budżecie Unii, jako że termin ten jest dłuższy jedynie o rok od terminu przewidzianego w art. 3 ust. 1 rozporządzenia nr 2988/95, z czego Trybunał wywiódł, że taki termin jest zgodny z zasadą proporcjonalności (zob. podobnie wyrok z dnia 2 marca 2017 r., Glencore Céréales, C-584/15, EU:C:2017:160, pkt 74 i przytoczone tam orzecznictwo).

26 Trybunał dotychczas nie wypowiedział się natomiast w kwestii, czy art. 3 ust. 3 rozporządzenia nr 2988/95 zezwala państwom członkowskim na odstąpienie od momentu rozpoczęcia biegu terminu przedawnienia przewidzianego w art. 3 ust. 1 akapity pierwszy i drugi tego rozporządzenia, a to poprzez postanowienie, że termin ten biegnie od dnia, w którym organy krajowe stwierdzą istnienie naruszenia przepisów tego rozporządzenia.

27 W tym względzie z samego brzmienia art. 3 ust. 1 i 3 rozporządzenia nr 2988/95, przypomnianego w pkt 20 i 22 niniejszego wyroku, wynika, że ustanawiając ten przepis, prawodawca Unii zamierzał jedynie umożliwić państwom członkowskim wydłużenie terminu przedawnienia w stosunku do terminu przewidzianego w art. 3 ust. 1 rozporządzenia nr 2988/95, z wyłączeniem wszelkich zmian momentu rozpoczęcia biegu tego terminu.

28 Wykładnia ta, oparta na brzmieniu przedmiotowych przepisów, jest zgodna z kontekstem, w jaki przepisy te się wpisują, oraz z realizowanymi przez nie celami.

29 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z art. 1 rozporządzenia nr 2988/95, i jak wynika z motywu trzeciego tego rozporządzenia, wprowadza ono „ogólne zasady dotyczące jednolitych kontroli oraz środków administracyjnych i kar dotyczących nieprawidłowości w odniesieniu do prawa [Unii]”, aby „we wszystkich dziedzinach […] przeciwstawiać się działaniom przynoszącym szkodę interesom finansowym [Unii]” (wyrok z dnia 2 marca 2017 r., Glencore Céréales, C-584/15, EU:C:2017:160, pkt 23 i przytoczone tam orzecznictwo).

30 W tym kontekście Trybunał orzekł już, że na organach krajowych ciąży ogólny obowiązek dochowania należytej staranności w badaniu prawidłowości dokonywanych przez nie płatności ciążących na budżecie Unii, który to obowiązek wiąże się z tym, że organy te powinny podejmować środki mające na celu szybkie zaradzenie ewentualnym nieprawidłowościom (zob. analogicznie wyrok z dnia 11 czerwca 2015 r., Pfeifer & Langen, C-52/14, EU:C:2015:381, pkt 67).

31 Dopuszczenie zaś możliwości, że termin przedawnienia przewidziany w art. 3 ust. 1 akapity pierwszy i drugi rozporządzenia nr 2988/95 rozpoczyna swój bieg dopiero od chwili stwierdzenia nieprawidłowości przez organy administracji, mogłoby w pewien sposób zachęcić organy administracji do bezczynności w ściganiu wspomnianych nieprawidłowości, jednocześnie narażając podmioty gospodarcze, po pierwsze, na długi okres niepewności prawnej, oraz po

drugie, na niebezpieczeństwo, iż nie będą już w stanie przedstawić dowodu na zgodność spornych transakcji z prawem (zob. analogicznie wyrok z dnia 11 czerwca 2015 r., Pfeifer & Langen, C-52/14, EU:C:2015:381, pkt 68 i przytoczone tam orzecznictwo).

32 Co ważniejsze, należy przypomnieć, że zasada pewności prawa sprzeciwia się w swej istocie temu, aby organy władzy publicznej mogły w nieskończoność korzystać ze swoich uprawnień w celu zaradzenia sytuacji niezgodnej z prawem [zob. podobnie wyrok z dnia 27 stycznia 2022 r., Komisja/Hiszpania (Obowiązek informowania w dziedzinie podatków), C-788/19, EU:C:2022:55, pkt 39 i przytoczone tam orzecznictwo]. Tymczasem ustalenie momentu rozpoczęcia biegu terminu przedawnienia na dzień stwierdzenia nieprawidłowości przez organy krajowe byłoby sprzeczne z celem wprowadzenia mechanizmu przedawnienia w odniesieniu do naruszeń rozporządzenia nr 2988/95. Taki wybór umożliwiałby bowiem tym organom działanie bez ograniczenia w czasie w odniesieniu do daty popełnienia nieprawidłowości lub daty jej ustania, co w praktyce wiązałoby się z ryzykiem uniemożliwienia przedawnienia.

33 Okoliczność, że prawo Unii, a dokładniej art. 3 ust. 1 akapit czwarty rozporządzenia nr 2988/95, ogranicza ponadto działanie organów krajowych do nieprzekraczalnego terminu przedawnienia, równego podwójnemu terminowi przedawnienia przewidzianemu w art. 3 ust. 1 akapit pierwszy tego rozporządzenia, nie może pozwalać państwom członkowskim na odstąpienie od poszanowania tego ostatniego terminu przedawnienia poprzez przyjęcie momentu rozpoczęcia, który pozbawiałby go wszelkiego znaczenia.

34 Jak z tego wynika, art. 3 ust. 3 rozporządzenia nr 2988/95 w związku z zasadą pewności prawa stoi na przeszkodzie temu, by państwa członkowskie wprowadzały odstępstwa od momentu rozpoczęcia biegu terminu przedawnienia przewidzianego w art. 3 ust. 1 akapity pierwszy i drugi tego rozporządzenia, który to moment rozpoczęcia pozostaje we wszystkich przypadkach ustalony, na mocy tych ostatnich przepisów, na dzień dopuszczenia się nieprawidłowości lub, w przypadku nieprawidłowości powtarzającej się lub ciągłej, na dzień, w którym nieprawidłowość ustała. Data powzięcia przez organy krajowe wiadomości o nieprawidłowości lub data jej stwierdzenia pozostaje w konsekwencji bez wpływu na rozpoczęcie biegu tego terminu przedawnienia (zob. analogicznie wyrok z dnia 11 czerwca 2015 r., Pfeifer & Langen, C-52/14, EU:C:2015:381, pkt 67).

35 Do sądu odsyłającego będzie należało – przy uwzględnieniu brzmienia przepisów krajowych rozpatrywanych w postępowaniu głównym – ustalenie, czy poszanowanie wymogu, o którym mowa w poprzednim punkcie, może zostać zapewnione w ramach wykładni prawa krajowego zgodnej z prawem Unii lub, w braku takiej możliwości, czy oznacza ono konieczność odstąpienia od stosowania całości lub części tych przepisów.

36 W tym względzie należy przypomnieć, że wymóg dokonywania wykładni zgodnej z prawem Unii obejmuje obowiązek zmiany, w razie potrzeby, przez sądy krajowe, w tym sądy orzekające w ostatniej instancji, utrwalonego orzecznictwa, jeżeli opiera się ono na wykładni prawa krajowego niezgodnej z prawem Unii. Sąd krajowy nie może zatem skutecznie stwierdzić, że nie można dokonać wykładni przepisu prawa krajowego zgodnie z prawem Unii jedynie ze względu na to, iż przepis ten był interpretowany w sposób niezgodny z prawem Unii lub był w taki sposób stosowany przez właściwe organy krajowe (wyrok z dnia 7 kwietnia 2022 r., Avio Lucos, C-116/20, EU:C:2022:273, pkt 97 i przytoczone tam orzecznictwo).

37 Z powyższego wynika, iż odpowiedź na pytanie pierwsze powinna brzmieć: art. 3 ust. 1 i 3 rozporządzenia nr 2988/95 w związku z zasadą pewności prawa należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie uregulowaniom krajowym ustalającym termin przedawnienia dłuższy niż termin przewidziany w art. 3 ust. 1, z zastrzeżeniem poszanowania zasady proporcjonalności. Przepisy te stoją natomiast na przeszkodzie uregulowaniom krajowym, które przewidują, że ten termin przedawnienia biegnie od dnia, w którym organy krajowe stwierdziły nieprawidłowość w odniesieniu do przepisów tego rozporządzenia.

W przedmiocie pytania drugiego

38 Poprzez pytanie drugie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 3 ust. 1 akapit czwarty rozporządzenia nr 2988/95 należy interpretować w ten sposób, że w przypadku gdy państwo członkowskie skorzystało z przewidzianej w art. 3 ust. 3 tego rozporządzenia możliwości ustanowienia terminu przedawnienia dłuższego niż termin przewidziany w art. 3 ust. 1 akapit pierwszy tego rozporządzenia, nieprzekraczalny termin przedawnienia ustalony w tym art. 3 ust. 1 akapit czwarty należy obliczać poprzez odniesienie do tego dłuższego terminu przedawnienia, czy do terminu przewidzianego w art. 3 ust. 1 akapit pierwszy tego rozporządzenia.

39 W art. 3 ust. 1 akapit czwarty rozporządzenia nr 2988/95 ustanowiony został nieprzekraczalny termin mający zastosowanie do przedawnienia nieprawidłowości, upływający najpóźniej w dniu, w którym mija okres odpowiadający podwójnemu terminowi przedawnienia określonemu w art. 3 ust. 1 akapit pierwszy, jeśli do tego czasu właściwy organ nie wymierzył kary; nie dotyczy to przypadków, w których postępowanie administracyjne zostało zawieszone zgodnie z art. 6 ust. 1 tego samego rozporządzenia (zob. analogicznie wyrok z dnia 11 czerwca 2015 r., Pfeifer & Langen, C-52/14, EU:C:2015:381, pkt 63).

40 Ten nieprzekraczalny termin przedawnienia przyczynia się do zwiększenia pewności prawa u podmiotów gospodarczych, stanowiąc przeszkodę dla tego, aby przedawnienie mogło być przeciągane w nieskończoność poprzez powtarzające się przerywające je czynności (zob. podobnie wyrok z dnia 11 czerwca 2015 r., Pfeifer & Langen, C-52/14, EU:C:2015:381, pkt 64).

41 Z orzecznictwa Trybunału wynika, że jeżeli na podstawie art. 3 ust. 3 rozporządzenia nr 2988/95 zostanie zastosowany dłuższy termin przedawnienia, nieprzekraczalny termin przedawnienia przewidziany w art. 3 ust. 1 akapit czwarty tego rozporządzenia upływa w każdym razie w dniu, w którym upływa termin równy podwójnemu okresowi tego dłuższego terminu przedawnienia (zob. podobnie wyrok z dnia 2 marca 2017 r., Glencore Céréales, C-584/15, EU:C:2017:160, pkt 71).

42 Z powyższego wynika, iż odpowiedź na pytanie drugie powinna brzmieć: art. 3 ust. 1 akapit czwarty rozporządzenia nr 2988/95 należy interpretować w ten sposób, że w przypadku gdy państwo członkowskie skorzystało z przewidzianej w art. 3 ust. 3 tego rozporządzenia możliwości ustanowienia terminu przedawnienia dłuższego niż czteroletni termin przedawnienia przewidziany w art. 3 ust. 1 akapit pierwszy wspomnianego rozporządzenia, to nieprzekraczalny termin przedawnienia ustalony w tym art. 3 ust. 1 akapit czwarty należy obliczać poprzez odniesienie do tego dłuższego terminu przedawnienia.

W przedmiocie pytania trzeciego

43 Wobec odpowiedzi udzielonych na pytania pierwsze i drugie udzielenie odpowiedzi na pytanie trzecie jest zbędne.

W przedmiocie kosztów

44 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (szósta izba) orzeka, co następuje:

1) **Artykuł 3 ust. 1 i 3 rozporządzenia Rady (WE, Euratom) nr 2988/95 z dnia 18 grudnia 1995 r. w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich w związku z zasadą pewności prawa należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie uregulowaniom krajowym ustalającym termin przedawnienia dłuższy niż termin przewidziany w art. 3 ust. 1, z zastrzeżeniem poszanowania zasady proporcjonalności. Przepisy te stoją natomiast na przeszkodzie uregulowaniom krajowym, które przewidują, że ten termin przedawnienia biegnie od dnia, w którym organy krajowe stwierdziły nieprawidłowość w odniesieniu do przepisów tego rozporządzenia.**

2) **Artykuł 3 ust. 1 akapit czwarty rozporządzenia nr 2988/95 należy interpretować w ten sposób, że w przypadku gdy państwo członkowskie skorzystało z przewidzianej w art. 3 ust. 3 tego rozporządzenia możliwości ustanowienia terminu przedawnienia dłuższego niż czteroletni termin przedawnienia przewidziany w art. 3 ust. 1 akapit pierwszy wspomnianego rozporządzenia, to nieprzekraczalny termin przedawnienia ustalony w tym art. 3 ust. 1 akapit czwarty należy obliczać poprzez odniesienie do tego dłuższego terminu przedawnienia.**

Podpisy